

## Bijlage 1

---

Onderwerp: Sessie windverenigingen  
Regionale Kenniskring 'participatie bij grootschalige duurzame energie opwekking'

Datum: 6 september 2019

Aanwezig: zie bijlage a

---

### Introductie

Vera Dam, directeur NMFF, verzorgt de inleiding. Deze bijeenkomst is in het kader van het RVO project participatie bij grootschalige energie opwek. Dit project is in 2018 gestart, nog voordat er sprake was van een klimaatwet, klimaatakkoord of RES. We gaan ervan uit dat iedereen hier aanwezig op de hoogte is van de RES. Samen met Peter Brouwer (energiecoöperatie Energiepioniers Noordoostpolder en vertegenwoordiger voor EnergieSamen) zorgt Vera Dam ervoor dat lokale initiatieven en participatie goed in de RES terechtkomen.

In dit RVO-project willen we bijdragen aan kennisontwikkeling en kennisuitwisseling tussen energiecoöperaties, windverenigingen en overheden. Ook moet het bijdragen om regionale slagkracht ontwikkelen om de transitie naar duurzaamheid te versnellen. Tenslotte moet er een antwoord om de vraag komen hoe energiecoöperaties zich kunnen ontwikkelen tot volwaardig partner van overheden en windverenigingen. Zeker nu er in het klimaatakkoord 50% lokaal mede-eigenaarschap/ lokaal eigendom is afgesproken.

De windvereniging uit de Noordoostpolder (NOP) is niet aanwezig. Enerzijds omdat hij niet kon, anderzijds omdat de opgave in de NOP anders is dan is bepaald in het beleidskader bij het opschalen en saneren in Oost en Zuid Flevoland.

Iedere deelnemer is gevraagd om zijn casus in te brengen hoe invulling te geven aan de 2,5% participatie. Daarbij aangetekend dat de situatie in Flevoland anders is dan elders in het land. Zo zijn de meeste molens in Flevoland al eigendom van lokale ondernemers. Daarnaast is burgerparticipatie meer dan alleen lokaal eigendom

## Windkoepel Groen (WKG)

### **Wim Luijks Voorzitter Windekoepel groen. (WKG)**

Windkoepel Groen is de laatste die druk bezig is met ontwikkelen, bruin komt nog na ons.

Qua organisatie koepel met 11 verenigingen met hun eigen project. Elke vereniging heeft een hoge autonomie per project, zij hebben de koepel gemandateerd om met de overheid afspraken te maken. In het begin hebben we ons afgevraagd hoe we de participatie gaan organiseren. Daarbij is Windshare ontstaan. Windshare is onze partner in participatie, we trekken daarbij samen op. Via Windshare zijn er 220 omwonenden lid, rechtstreeks via de verenigingen hebben we 200 deelnemers. Dit alleen al zorgt voor 85% lokale participatie in WKG.

Er zijn drie belangrijke elementen namelijk sanering, compensatie en participatie. Alle partijen moeten meedelen, zowel in de plussen als in de minnen. We gaan daarbij uit dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. We hebben dit model al in 2016 opgetuigd, nog voordat we alle ins and outs van het project kenden. We hadden dus al afspraken gemaakt over hoe we met elkaar samen gingen werken, voordat er bekend was welke molens zouden verdwijnen en waar de nieuwe zouden komen. Vervolgens komen dan alle cijfers op tafel, dus vragen over geld en wie welke inspanning moet leveren. De gemaakte procesafspraken hebben geholpen om die discussie in goede banen te leiden.

We moeten de SDE ronde van 2019 halen. De 2,5% participatie is vastgelegd in het regioplan. Dit doen we in de vorm van samenlevingsparticipatie en een gebiedsgebonden bijdrage. WKG en windshare werken samen om, zover als het ons lukt, te voorkomen dat er geld van buiten komt. We willen het eigen vermogen uit de eigen regio ophalen, liefst allemaal uit groen en indien nodig nog een stukje uit bruin. Dit lukt niet helemaal omdat bijvoorbeeld Raedthuys windenergie 3 eigen lijnen heeft in het geheel.

Als je nu terugkijkt was ik er nooit aan begonnen. Hadden we dingen anders gedaan met de wijsheid van nu? Wellicht dat we de communicatie anders hadden aangepakt. Maar de manier waarop we het nu hebben georganiseerd (Koepel WKG met 11 verenigingen en windshare red.) zouden we niet anders hebben gedaan. Als de overheid niet had gestuurd op samenwerking dan had elke bestaande lijn gekozen voor opschaling en sanering van de bestaande lijn op de bestaande vergunning. Dan had 1/3 tot 2/5 niet meegedaan met dit project, dat zou enorme consequenties hebben gehad voor het project in zijn geheel.

## Windshare

### Wies Borm

Windshare is ontstaan uit de vorige windvereniging. Er zijn zes mensen gevraagd om de kar te trekken. Allereerst hebben we ons afgevraagd of er draagvlak was. We hebben toen alle adressen in het buitengebied een uitnodigingskaart gestuurd. De respons was enorme. Toen is Windshare opgericht.

Iedereen die een positie heeft in het gebied mag lid worden. Een positie is een molen, land of een woning. We hebben 220 posities, bijna iedereen is lid. Dat is enorm veel mensen voor zo'n initiatief. Net als WKG hebben we de doestelling om het geld op te halen uit het gebied en om de winsten weer terug te laten vloeien naar het gebied. Het is makkelijk om aan vreemd vermogen te komen van buiten de polder, maar dan gaat de winsten ook naar buiten de polder. Dat willen we niet.

De participatie van bewoners in WKG loopt via Windshare. Vaak lopen onze belangen parallel, maar ze staan soms ook haaks op wat de windkoepel doet. We willen dat elke euro die je via windshare investeert in een lijn hetzelfde oplevert als dat je direct investeert in een lijn. Dat is een nobel streven, maar sommige lijnen hebben meer profijt dan andere.

De overheid heeft het regioplan wind bedacht, nu moet de overheid ook helpen met de financiering binnen het project. Iedereen in de polder merkt effect van de molens. Dan moet je ook de mogelijkheid hebben om te investeren, ook de bewoners in de dorpen. Zodat ook zij kunnen denken: "Elke slinger rond is weer een €0,25 voor mij".

Een molen betekent inkomsten. Deze moet je op de juiste manier verdelen. Het is groot toeval waar in het verleden een lijn is getrokken. Het is toeval of je een molen op je land hebt of niet. Het was overheidsbeleid of je een molen mocht bouwen of niet. Hierdoor krijgt je wel scheve gezichten, soms zelf in dezelfde straat. Je moet de boel goed en eerlijk verdelen zodat straatgenoten ook in de toekomst nog plezierig met elkaar kunnen BBQ'en een bruiloft vieren of een begrafenis bezoeken.

Je hebt altijd mensen die niet mee willen doen, laten we ze de 2% noemen. Je moet die mensen blijven aanschrijven en blijven betrekken, om te voorkomen dat ze zich buitengesloten voelen. Tot op het laatste moment moet er de mogelijkheid zijn om deel te nemen. Nu hebben we een paar mensen die zich consequent zelf hebben buitengesloten, en nu zie je dat het project wel doorgaat en er revenuen te verdelen zijn worden ze ontevreden.

Iedereen in het gebied mag meedoen en meeparticiperen, in de exploitatiefase via windshare of in de participatiefase met een molen. Als je begint met een ontwikkeling dan moet je wel iedereen meenemen. Dat is niet altijd gebeurd. Daardoor raak je sociale binding en cohesie kwijt. Wie zou daarin een stukje procesregisseurschap kunnen voeren? Je kan namelijk niet de hele wereld opnieuw inrichten.

Je hebt 11 verenigingen die in een koepel tot overeenstemming moeten zien te komen. 11 lijnopstellingen dezelfde kant op krijgen is erg knap. Maar niet elke lijnopstelling doet het op dezelfde nette manier. Regioplan gaat uit van kennis van nu. Er zitten dus weeffouten in het plan. Men zegt, overal moet alles gelijk zijn. Maar de gelijkheid is er niet overal. Het is redelijkheid dat iedereen kan meedoen. Iedereen heeft een stuk van de koek, maar moet met meer of minder mensen gedeeld worden.

In 2010 zijn we gestart met Vereniging Windenergie federatie (vwf). Zij waren het aanspreekpunt voor de provincie. Toen in de Meeuwenhoeve waren er 220 windmolenboeren met een boodschap: "we gaan opnieuw investeren.". Toen zijn we gaan praten, Provincie heeft iemand aangesteld (herman).

VWF kwam met een totaalplan. Een echt federatieplan. En toen kwam dit regioplan met de weeffout dat bijvoorbeeld het vliegveld niet is meegenomen. Het is wel goed dat het regioplan er is gekomen, maar door de gebiedsindeling zijn er weer verschillen ontstaan. Kom nu als overheid in de uitvoeringsfase met een voorstel, gespiegeld aan de gelijkheidsgedachte.

Sommige zeggen dat het regioplan er niet had hoeven te komen. Daar ben ik het niet mee eens. Het plan was echt nodig. Maar als je kijkt naar zaken als het gelijkheidsbeginsel en de participatie, dan had het overheidsplan niet gehoeven.

Door het regioplan werd a) duidelijk waar de molens moeten komen en b) was de noodzaak tot participatie geen discussiepunt meer. Ben niet altijd met de overheid eens, maar ben wel blij met het beleidskader. Daarin zitten wel elementen van een gevoel van ongelijkheid in. Maar dat zit ook in de geschiedenis van het nieuwe land en bij de mensen zelf.

In de polder is de situatie anders dan op het oude land. Hier gaan bestaande windmolens verdwijnen voor nieuw molens. Er bestaat een tegenstelling tussen molenaars en niet-molenaars. Daarnaast heb je nog de natuurlijke tegenstellingen in een gebied. In Flevoland is er geen discussie over de toepassing van windenergie, maar over wie waar welke molen mag plaatsen. En we proberen projectontwikkelaars zoveel mogelijk buiten de deur te houden.

In andere gebieden komen op termijn ook de volgende generatie molens. Wellicht kunnen ze straks leren van hoe wij dat hier met elkaar hebben georganiseerd. Iedereen zegt dat het goed is dat er kaders zijn vastgesteld waarbinnen ontwikkeld mocht worden (regioplan wind). Toch hebben we het idee dat er bij de totstandkoming van het regioplan te weinig geluisterd is naar de mensen in het gebied, de boeren en bewoners. De overheid heeft gelijkheid voorop willen stellen in het windplan. Maar het aantal bewoners/bedrijven verschilt enorm door de polders heen.

Als je 100 molens hebt moet je die in het zuidelijk flevoland delen met 10 terwijl je die in Oostelijk Flevoland moet delen met 100. Dat is een verschil, hoe gelijk is dat? Daarnaast was er vanuit de boeren voldoende betrokkenheid bij het plan, maar er is onvoldoende geluisterd.

## Windpark Blauw

### Herman Vermeer

Als windpark zijn we al sinds 2011 onderling aan het praten om alle tegenstellingen weg te werken. Dat komt deels door de overheid. Die heeft ooit gesteld dat in een deel van het gebied geen molens en elders wel molens mochten komen te staan. Hierdoor is er een tegenstelling ontstaan tussen molenaars en niet-molenaars.

Overheden schieten soms tekort. Ze zijn nu aan het pronken in Den Haag met subsidieloze windmolenparken op zee. Maar daarbij is niet meegenomen dat ze de infrastructuur niet hoeven aan te leggen, dat doet de overheid. Bij ons is 30 miljoen nodig om die infrastructuur aan te leggen, dat brengen we zelf op. Daarnaast worden de kosten voor sanering van windturbines niet meegenomen in de SDE.

In 2016 is er een vereniging opgericht waar iedereen in het buitengebied zich bij kan aansluiten, Swifterwind. Daarin zitten 24 moleneigenaren, 40 burgeradressen en 80 boeren die geen windmolen mochten bouwen. De afspraak is dat iedereen binnen die vereniging gelijk is. Iedereen betaalt mee aan de sanering van het huidige molenbestand en verdient mee aan de nieuwe molens. Uiteindelijk zijn er 150/160 adressen verantwoordelijk voor de saneringsopgave en hebben de kans om te investeren.

Voordat er ook nog maar één molen opnieuw was ingetekend hebben we een vergoeding voor overlast bedacht, met de naam "*sociale paalvergoeding*". Je moet namelijk goede afspraken maken over de rendementen en de overlast. Het is een uitkering naar de omgeving van de windturbine. Ieder perceel en iedere woning krijgt, mits je getekend hebt dat je akkoord bent met de komst van de molen en je geen belemmeringen opwerpt tegen de molens, een vergoeding. Natuurlijk blijf je je rechten houder net als ieder andere burger. De afstand van je woning tot de turbine is bepalend voor de hoogte van de uitkering, daar is een berekening voor.

Fattenva is partner omdat ze molens op de dijk heeft staan. Fattenva is medeverantwoordelijk voor het saneringsbedrag. Op geen enkele manier gaan wij energie aan hun leveren. Fattenva is voor 25% eigenaar van het park, de burgers en boeren voor 75%.

Participatie en gebiedsgebonden bijdragen lopen via het rijksinpassingsplan. Afsproken is minimaal 2,5%, dat hebben we nader uitgewerkt in workshops met de gemeente. We zitten nu in de periode tussen een definitieve vergunning en onherroepelijkheid en hebben een uitvraag naar 800 á 900 gigawatt. We willen misschien op een andere manier stroom gaan verkopen aan het dorp. We toetsen dit model met de vereniging vrienden van windplan blauw (125 leden). We kijken naar de beste manier om het aan te bieden aan die mensen die buiten het projectgebied vallen. Er zijn wel voorbeelden van meedelen na de bouw, dus in de exploitatie. Maar wij willen dat eerder gaan doen. Daar zijn wel veel haken en ogen aan. Het is een project van 300 miljoen, dat moet je wel financieerbaar maken. Daarnaast mogen we van de ACM niet zomaar iets aan het dorp geven. Daarnaast heeft de provincie het gebied aangewezen zonder kern, waardoor we hun er niet zomaar bij mogen betrekken.

Bewoners doen gelijkwaardig mee met de boeren. Sommige boeren doen nu maar voor 1 deel mee.

50% van de inleg is hetzelfde (boeren en burgers). Er is veel belangstelling van buiten het gebied. We denken erover om met 2 risico klassen te gaan werken. Je hebt namelijk een

lager risico als alles klaar is en werkt, en een groter risico als je meedoet in de voorfase. We sturen erop dat de uitvraag zo breed mogelijk is. We financieren van onderaf, zodat iedereen kan meeparticiperen en niet iemand zomaar 1 miljoen kan inleggen.

We hebben veel moeite gedaan om iedereen erbij te betrekken. De bestaande windmoleneigenaren hebben de grootste moeite met het loslaten van wat ze hebben. Je levert "*mijn molen*" in en straks ben ik voor een klein deel eigenaar van het park. We hebben bovenwettelijk een klankbordgroep ingericht. Achteraf bleek dat dorpsbelangen slecht georganiseerd was waardoor niet alles daar gelopen is zoals het had gemoeten. Misschien hadden we op een andere manier moeten werken om contact met het dorp te krijgen.

Bij Groen hadden we de mazzel met de klankbordgroep. Biddinghuizen zat daar permanent bij. Vanaf het begin zijn we in overleg geweest met groep bezorgde burgers die het gesprek wilden aangaan. Bij Ketelhaven ligt dat anders. Misschien moeten we het in Ketelhaven zelf gaan organiseren. Overleg zorgt voor minder strijd. Je moet dus direct vanaf het begin en aan de voorkant dorpsbelangen meenemen.

Je moet goed opletten met verwachtingen scheppen rondom financiële participatie. Je hebt binnen no-time AFM op je dak met het verzoek om meer informatie te verstrekken, terwijl je die zelf nog niet eens hebt. En je kan flinke boetes krijgen van de AFM als je die informatie niet verstrekt. Je moet ook altijd je burens recht in de ogen kunnen kijken. Je moet daarom niets toezeggen waar je niet zeker weet of je het wel kan waarmaken.

## Windpark Bruin

### **Evert Brommen/ Andrea Terbijhe**

Door het vliegveld en de hoogtebeperking is 2/3 van het gebied ongeschikt voor windenergie. Daarnaast zijn er twee lijnen nabij Dronten die gaan herbouwen. We zijn aan het kijken of op het gebied van Dronten nog ruimte is buiten de plaatsingszone's, daar wil niet iedereen aan meewerken. Hierdoor hou je nog maar 10% van het totale oppervlakte over waar molens kunnen komen. Daarnaast zijn de huidige molens relatief nieuw, waardoor de opschallingsfactor klein is. De jongste molen is 13 jaar oud en relatief zwaar, waardoor je nu een mooi rendement draait.

Ons advies is dan ook dat je aan de voorkant alle ruimtelijke ontwikkelingen moet meenemen (bijvoorbeeld vliegveld). Anders heb je later een plan wat niet of nauwelijks uitgevoerd kan worden.

Bij de participatie zouden we ons richten op Lelystad, en dan een combinatie van zon en wind. Wind heeft een lange aanlooptijd (> 5 jaar), en dat is voor particulieren te ver weg. Door de participatie te koppelen aan zonne-energie, dat veel sneller te realiseren is, kan je de mensen nu al iets bieden. Het is daarom des te spijtiger dat er een externe partij is die een zonnepark realiseert in het gebied van windplan Bruin. (Solarvation aan de Winsentweg in Lelystad red). Als windinitiatiefnemers hebben we dat uit de krant moeten lezen. Dat was wel zuur omdat we met mediation bezig waren waarbij de afspraak was dat alle partijen alles wat ze wisten op tafel zouden leggen. We kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat dit niet bekend was bij de overheid. Hierdoor missen we de kans om snel iets te realiseren op het gebied van participatie. Daarnaast is het raar dat voor zon blijkbaar niet dezelfde spelregels gelden bij participatie als bij wind. Als molenaars moet je van alles optuigen voor participatie, bij zon hoeft dat niet gedaan te worden.

## Gebied Rood/ Zeewolde

### Co'nn Rennen/Niek Bink

De vergunningen voor de turbines zijn in 2002 anders afgegeven dan in Oostelijk Flevoland. Zo staan de molens bij ons wel in lijnopstelling, maar de molens zijn elk afzonderlijk op kosten van de individuele eigenaar geplaatst. Er was dus geen sprake van een officieel samenwerkingsverband. Ieder was losse windexploitant.

Door het opschalen en saneren beleid van de overheid moesten we wel gaan samenwerken. Dit hebben we toen in het gebied gecommuniceerd. We zijn begonnen als draagvlakvereniging om te onderzoeken hoe we dat in de gemeente Zeewolde zouden gaan doen. We zijn daarbij aangejaagd door initiatief vanuit de Windunie. We hebben toen een windvereniging opgericht. We hebben een goed ledental, iedereen sloot zich aan en was benieuwd wat er zou gebeuren. We hadden draagvlak en commitment om te onderzoeken hoe we dit zouden gaan doen.

Alles samen is niet gemakkelijk. Iedere individueel windeigenaar met een windmolen op de balans wordt nu opeen aandeelhouder zonder eigen molen. Dat is niet voor iedereen even gemakkelijk. Afgesproken is dat we starten met een nieuw wit laken waarop we de molens gaan plaatsen. Iedere windmoleneigenaar/bewoner/grondeigenaar in het agrarische buitengebied van de gemeente Zeewolde mag meedoen. Maakt niet uit hoeveel molens/grond/woningen je hebt. Ieder krijgt 1 positie. Uiteindelijk zijn er 250 posities.

Er worden 220 molens gesaneerd. Het gros daarvan is in handen van boeren. 60 á 70 molens zijn in bezit van Raedthuys windenergie en Wolff. Ons doel was dat iedereen alle molens zou inleveren en 1 lidmaatschap voor terugkrijgt. Dat is niet helemaal gelukt met Raedthuys windenergie. We zijn op zich wel een constructieve club. We kunnen ons goed vinden in de kaders van het windplan.

Participatie is wel een lastig ding. We moesten het dorp ook meenemen en we zitten met een gebiedsgebonden bijdrage. We hebben het continu voor ons uitgeschoven, tot een ambtenaar van de gemeente Zeewolde ons er aan herinnerde. Die gebiedsgebonden bijdrage komt vanzelf. Wat we wel belangrijk vinden is dat wie het geld in de pot doet ook mag meebesluiten over waar het naar toe gaat. Dus niet alles in het dorp maar ook in het buitengebied investeren.

Als windvereniging willen we wel investeren in participatie, maar dat is niet onze corebusiness.

Als snel is er een burgerwindcoöperatie voor gemeente Zeewolde en Almere opgericht. De naam Nieuwe Molenaars kwam later. Die heeft als doel om burgers te laten participeren, aanvankelijk voor de 2,5%. Maar nu kunnen ze ook in de ontwikkeling participeren.

We hebben toen RESCOOP gevraagd om als koepel te helpen bij het opzetten van een coöperatie die ook kan investeren in de ontwikkelfase. Eigenaarschap was daarbij wel een voorwaarde, we moesten dus windmolens kopen. Bijzonder was dat er een te koop kwam. Flevoland BV heeft die gekocht. Flevoland bv is een samenwerking tussen acht bestaande windcoöperaties in Nederland die geld bijelkaar hebben gelegd. Elke coöperatie heeft een aandeel.

Doordat de windmolen is aangeschaft kon Flevoland BV mee-investeren in de ontwikkelfase van het windpark. Daardoor kunnen straks flinke bonussen op de leningen worden uitgekeerd. We willen als energiecoöperatie die bv nu in eigendom krijgen, daarom gaan we



als coöperatie participaties uitgeven. Dat proces heeft minimaal een jaar geduurd door onder andere de juiste juridische en financiële in dekking en AFM voorwaarden.

De constructie is als volgt:

Er is €600.000 nodig, dat doen we door het verkopen van 2400 participaties van €250 p/s. Alle leden die voor 2018 lid zijn geworden hebben de eerste mogelijkheid om te participeren. Al met al zijn dat meer dan 240, de meeste uit Zeewolde en Almere. Daarna mogen de nieuwe leden uit Zeewolde en Almere. Als er daarna nog ruimte is mag iedereen uit Flevoland meedoen en tenslotte van daarbuiten. We zijn al over de targets heen. Binnen de 1<sup>e</sup> week gehaald, is al overschreven. Op vraag welk deel Almere/Zeewolde is en wat de rest is nu nog geen antwoord te geven. We zijn pas 1 week open. Het is de bedoeling om de bestaande eigenaren uit te kopen. Zij ontvangen hun aanschafwaarde en een rentevergoeding. Daarnaast moet ook het werkkapitaal dat verstrekt is worden terugbetaald inclusief een bonus. €300.000 in totaal. Dit zorgt ervoor dat wij 1 investeringsrecht krijgen in het windpark Zeewolde. We zijn dus 1 van de 260 investeringsgerechtigden die lid zijn van de ontwikkelvereniging.

Er is 40 tot 45 miljoen eigen vermogen nodig voor het windpark. Per certificaat vraagt dat dus een investering van €200.000 in Zeewolde windpark. Het kan zijn dat er aandeelhouders zijn die minder kunnen/willen investeren. Het kan zijn dat De Nieuwe Molenaars dan iets meer investeren. Nu het investeren mogelijk is maakt het ledental van De Nieuwe Molenaars een spurtje. Je moet namelijk lid zijn om te mogen investeren. We hebben nu 350 burgerleden.

Ik was persoonlijk eerst wat sceptisch over dit hele gebeuren. Andere twee leden van Rescoop hadden daar minder scepsis over. Zij hebben gelijk gekregen.

Bij de hoogte van de participaties moet je niet te klein denken, anders heb je heel veel participaties te verkopen om het bedrag te halen. Kijk naar Zuyderzon (zonnepark almere red.). Die moeten een 1 miljoen ophalen met participaties van €50 per stuk. Die zitten nu nu na twee maanden pas op €500.000. Bij ons doe je mee voor minimaal €250 per stuk. Zij hebben een bovengrens van €3000, wij van €25.000. En er zijn mensen die voor dat bedrag inschrijven.

2,5 % voor rekening van het windpark, in deze situatie. Burgers doen mee via de nieuwe molenaars.

Windpark gaat die 2,5 % wegzetten (12 miljoen), waarschijnlijk met obligaties van €500 die we met een postcoderoos om ons heen gaan uitzetten. Dat doen we pas in de exploitatiefase. Daar is nu geld voor gereserveerd. Brengt financiering niet in gevaar. Als er geen respons is, dan brengt dat niet de exploitatie in gevaar. De postcoderoos is gemeente Zeewolde en dan drie er omheen. In de voorwaarden hebben we opgenomen dat als er te weinig inschrijven zijn de Nieuwe Molenaars voorrang hebben. Zij hebben ook een veel groter gebied om participaties in weg te zetten. Wij willen zorgen dat het geld in de polder blijft. We hebben niets voor niets Burgerwindcoöperatie zeewolde/almere opgericht.

Met de obligatielening willen we 12 miljoen ophalen bij de burgers. We hebben dat geld nodig om de financiering sluitend te maken. Wij hebben gekozen om een voorziening te treffen, want je wil niet dat je financiering in gevaar komt als de burgers het fonds niet gaan vullen. Burgers zijn niet gewend om nu te investeren in iets dat pas over 5 jaar komt.

Leden zijn bij ons deelnemers die participaties hebben. De rest zijn aspirantleden. Echte leden zijn over het algemeen mensen uit de polder. Bij Krammer en project Noordoostpolder liepen de obligaties veel beter dan de certificaten. Onderdeel van je afwegingsproces moet dus zijn de hoe je de participatie gaat organiseren, met welke coupures en op welk moment van het proces. Daarnaast moet je goed op je administratieve last letten.

In de polder veel negatieve geluiden, bijvoorbeeld over de rode lichten die knipperen. Ze hebben wel de lasten maar niet de lusten. Wel zij die wonen binnen het gebied, maar niet zij die wonen in het dorp. Hoe kunnen we die beperken en voorkomen. De sociale paalvergoeding is daarbij wel een goed idee.

## Wat verder nog ter tafel kwam

Evert Kan participatie niet via de pensioenfondsen verlopen? Dan houdt je de gelden in ieder geval landelijk.

Je moet oppassen met vergoeden van “overlast” van windmolen. Daarmee geef je molens de lading “overlast” mee. Wij hebben ook overlast van snelwegen en vliegvelden, daar willen we als bewoners ook wel een vergoeding voor ontvangen.

Theo De overheid speelt een kaderstellende rol, maar moet anderzijds flexibel genoeg op de verschillende belangen in de verschillende deelgebieden, zowel binnen de gebieden als tussen de gebieden, te kunnen afwegen. Het is vooral een kwestie van durven en kunnen.

Dat is ook een van de redenen dat wij als parkeigenaren niet hebben gewacht op de rest maar zelfstandig zijn gaan herbouwen. Dat is ondanks alle participatiemogelijkheden die zijn geboden.

Follow-up traject: dat wat je beoogd hebt als doel goed in de gaten houden. Als dat doel dan niet behaald wordt dan moet je ook durven ingrijpen. Durf dan ook snel genoeg te reageren om de boel te veranderen. Stel het doel en wees flexibel in de weg ernaartoe. Durf ook als overheid het proces te veranderen. Voordat de overheid in de gaten had dat er wat moest veranderen, waren we 2 jaar weer verder. Konden daarom niet meer wachten op de rest.

Herman

Je moet aan de voorkant iedereen meenemen. We hadden in eerste instantie twee partijen niet aan boord, namelijk ASR en SBB. Daarnaast moet RVB de pachten niet gaan liberaliseren. Zij zijn ook regionale gebiedspartner. RVB en RVO zijn uitvoeringsorganen, je moet naar de ministerie. ECN doet de berekeningen, EZ heeft de projectleiding. RVB is een groot knelpunt en een bedreiging. Ze moeten volwaardig meedoen en zich committeren aan het landelijke klimaatbeleid. Windpark Blauw heeft 24 turbines buitendijks op RVB grond staan. Rijksvastgoedbedrijf (RVB) heeft op dit moment geen duurzaamheidsdoelstelling.

Verwonderd zich soms over de halsstarrigheid die de provincie en gemeenten soms aanneemt. Als boeren zijn we gewend om snel met oplossingen te komen als je een probleem hebt. Bij de overheid merken we soms dat als zij geen oplossing hebben er geen oplossing hoeft te komen. Zo wilden we iets grotere wieken waardoor de opbrengst iets groter zou worden waardoor Windshare makkelijker zou kunnen meedoen. 1 meter langer, iedereen profiteert. Maar het mocht niet.

De overheid zelf is de kennis over windmolens kwijt. Vroeger zat er op het provinciehuis of in het gemeentehuis nog wel eens aan ambtenaar in vaste dienst

met kennis. Tegenwoordig zijn het vaak ZZP'ers of inhuurkrachten. Hierdoor is de kennis verloren gegaan.

Ze kopen de kennis dan in via ingenieurbureaus, maar die zitten op een gegeven moment in elke gemeente en dan zij opeens de mensen die bepalen wat er gebeurt. We investeren hier met z'n allen 2 á 3 miljard in de polder, dan mag je van de overheid tot verwachten dat zij zelf de kennis in bezit hebben.

#### Co'nn

Je verwacht van overheden dat ze met elkaar samenwerken. Dat bleek in ons geval een ommissie. Zo zat RVB niet aan tafel. Via een omweg hebben we nu wel een deel, maar de vraag is of die gaat werken. De ontwikkelzones waar de overheid de molens wil hebben, zijn niet altijd de handigste en de goedkoopste. Het goedkoopste is op grond van private grondeigenaren, maar soms staan ze nu ook op RVB grond wat duurder is.

#### Wies Borm

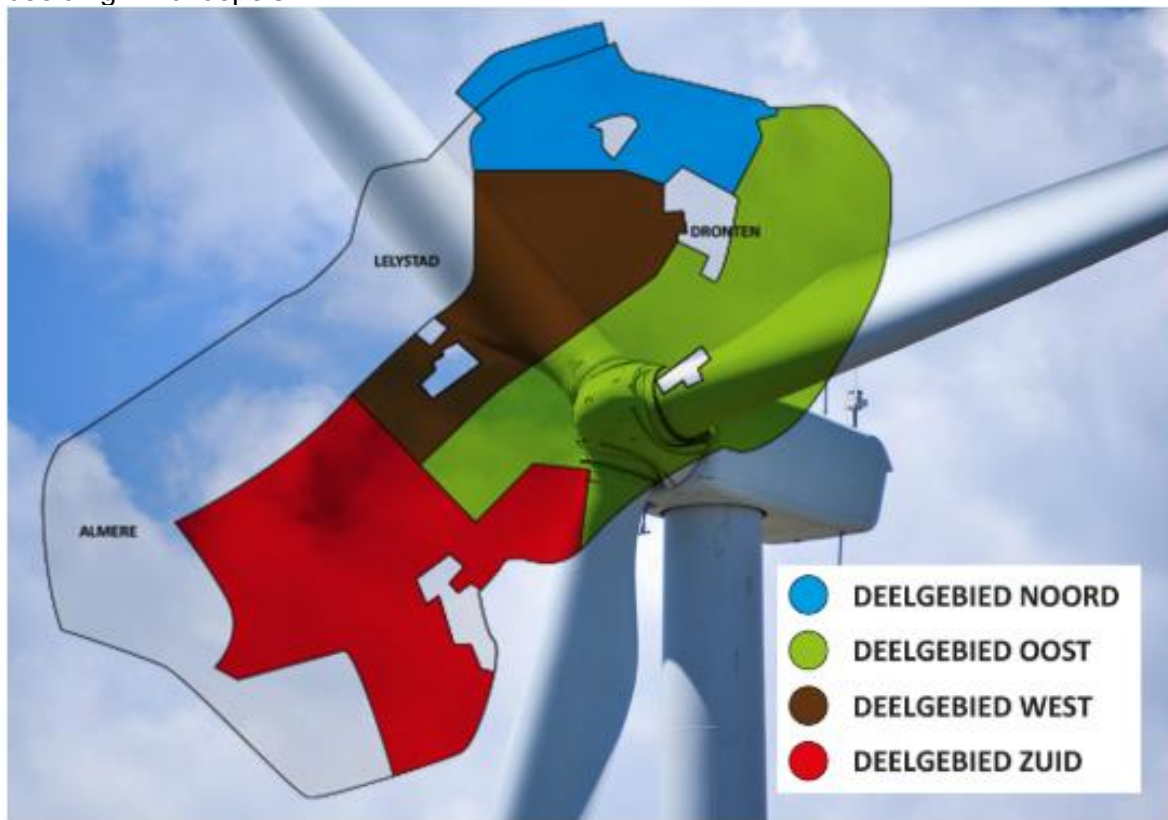
Windshare is uit zichzelf ontstaan. In andere gebieden is het lastiger om een aanspreekpunt te vinden. De overheid mag daar zelf ook investeren. Energiecoöperaties moeten een bepaald professionaliteitsniveau gaan bereiken om als volwaardig partner te kunnen samenwerken. Ze moeten voldoende vakbekwaam worden. Daar moet tijd, energie en geld in geïnvesteerd worden.

## Bijlage A:

<b>Naam</b>	<b>Functie</b>
Andrea Terbijhe	RES Initiatiefnemer Bruin/West
Arne Pronk	Medewerker Energie van NMFF
Co'nn Rennen	Akkerbouwer Zeewolde, Windplan rood/ windpark Zeewolde. Sinds 2013 met het park bezig.
Evert Brommen	Gebied Bruin Akkerbouwer en molenaar
Herman Vermeer	Akkerbouwer in Swifterbant, sinds 18 jaar samen met de bureu eigenaar van een windpark, sinds 2 jaar projectleider Swifterwind
Niek Bink	Sinds 2017 bestuurslid nieuwe molenaars Zeewolde/Almere. daarvoor 4 aar bestuurslid van de energiecoöperatie De groene reus. Burgerparticipatie windpark Zeewolde
Peter Brouwer	Voorzitter van Platform Flevolandse energiecoöperaties/ energiesamen
Ton Kempenaar	Windunie in Res samen met Peter. Verleden vz coöperatie Windunie, vertegenwoordiger windpark tegen Dronten aan. Zitten in het gebied bruin.
Vera Dam	Voorzitter van NMFF
Wies Borm	Woont in Bruin, bestuurslid van Windshare die in groen en in bruin participeren. 220 leden die mee kunnen participeren in groen.
Wim Luijks	Voorzitter koepel groen

Bijlage 2:

Afbeelding windkoepels



Bijlage 3: Powerpointpresentatie